

Geachte aanwezigen,

Mevrouw de gouverneur, Mevrouw vice-rector, Mevrouw en De heer decaan,

Geachte voorzitter en leden van de Rotaryclub,

Dames en heren,

Ik ben bijzonder dankbaar dat ik hier vandaag mag staan.

Dankbaar dat de jury van de Rotary Science Award mijn kijk op herstel van druggebruik, en in het bijzonder het project "Inclusieve herstelsteden" waardeert en bekroont met deze belangrijke prijs.

Ik ben een professor Drugsbeleid en Criminologie. Ik heb een passie voor het vertalen van mijn onderzoek naar beleid, praktijk en het brede publiek. Dat onderzoek richt zich op diverse drugsfenomenen. Ik bestudeer hoe illegale drugs geproduceerd en verhandeld worden, maar ook hoe en waarom personen stoppen met het gebruiken van die illegale drugs, ook wel herstel genoemd.

Herstel van druggebruik heb ik bestudeerd in mijn doctoraal maar ook in mijn postdoctoraal onderzoek dat recent afgerond is.

Ik heb tijdens die onderzoeken levensverhalen verzameld van personen in herstel. Dat waren verhalen over hoop maar ook over verdriet.

Eén van de verhalen dat me steeds is bijgebleven, is het verhaal van Peter.

Peter, 55 jaar toen ik hem enkele jaren geleden voor het eerst ontmoette op een warme lentedag, een dag zoals vandaag. Hij vertelde me zijn levensverhaal: hoe hij als tiener op straat belandde door problemen thuis en startte met het injecteren van heroïne.

Zijn verhaal was echter een verhaal vol hoop en trots. Hij was al enkele jaren in herstel van zijn heroïnegebruik en hij vertelde voorzichtig over zijn toekomstplannen. Zo wou hij het contact met zijn zoon graag terug opnemen. Enkele jaren na dat eerste gesprek belde ik Peter op voor een opvolggesprek, om te horen hoe het met hem ging, maar het bleef stil aan de andere kant van de lijn. Later kreeg ik te horen dat hij overleden was aan een overdosis.

Het gebruiken van drugs en het herstellen ervan worden wereldwijd onderzocht. Uit dit onderzoek weten we dat de meeste personen die een drugsverslaving ontwikkelen, ooit in staat zijn ervan te herstellen. Dat is goed nieuws.

Herstel is echter een proces dat tijd en investeringen vraagt. Herval blijft altijd mogelijk, kijk maar naar Peter.

We weten uit onderzoek dat het vijf tot zeven jaar kan duren totdat iemand een stabiele fase van herstel bereikt. Zeven jaar, inderdaad. Ook in die periode van stabiel herstel is herval nog steeds mogelijk maar is de kans erop wel aanzienlijk gedaald.

Onderzoek toont ook aan dat we herstel kunnen verklaren door een combinatie van drie factoren. Ten eerste zijn er individuele factoren zoals “ik wil herstellen omdat ik ouder word en mijn leven opnieuw wil opbouwen”.

Ten tweede zijn er sociale factoren zoals een partner, kind, een ouder die de persoon in herstel kunnen ondersteunen. Ik was vorige week op een conferentie, georganiseerd door het parket Oost-Vlaanderen waar de spreker na mij een ervaringsdeskundige was, iemand in herstel. Een impressionante man die zijn trotse mama had meegebracht uit dankbaarheid voor de rol die ze speelt in zijn herstelproces. Ik noem hem impressionant omdat hij een grote man was, met een klok van een stem die de zaal vulde maar vooral stil kreeg met zijn verhaal.

Ten derde zijn er maatschappelijke factoren zoals de samenleving die jou de kans geeft om te herstellen door toegang te bieden tot huisvesting of werk om kansen op herstel te vergroten.

In mijn onderzoek richtte ik me eerst, net zoals veel van mijn collega's, vooral op de eerste twee factoren van herstel: individuele en sociale factoren. Vandaag weten we echter dat die maatschappelijke factoren, minstens even belangrijk zijn om herstel aan te vatten maar vooral om het te laten voortduren. Herstel vindt niet plaats in een veilige cocon of vacuüm maar tussen andere mensen, in de maatschappij. We weten uit onderzoek bijvoorbeeld dat een veilige huisvesting en een kwaliteitsvolle job de kans op herstel aanzienlijk verminderen.

En hier loopt het vaak fout. Personen die drugs gebruiken én personen in herstel kunnen stigma en discriminatie ervaren van hun omgeving.

Een internationaal surveyonderzoek van enkele jaren geleden toonde dit bijvoorbeeld pijnlijk aan. De burgers die de vragenlijst ingevuld hadden, gaven enerzijds aan dat ze vinden dat personen in herstel moeten geholpen worden, maar anderzijds vertelde ongeveer de helft van hen niet naast een persoon in herstel te willen wonen. Ook twee derde van de werkgevers die de vragenlijst ingevuld hadden, gaven aan een persoon in herstel van een heroïneverslaving niet te willen aanwerven, ook al zou die persoon geschikt en bereid zijn om de job uit te voeren. Deze onderzoeken tonen echter aan dat verslaving een soort van onuitwisbare vlek is, dat er wordt gekeken naar de risico's die iemand zou kunnen stellen maar niet naar de sterktes die hij nu al heeft.

Ook tijdens de verhalen die ik verzamelde voor mijn onderzoek, hoorde ik dit relaas. Personen in herstel worden niet meer vertrouwd door werkgevers, huisbazen, familie, vrienden en dierbaren. Dat betekent natuurlijk ook: geen werk, geen huis, geen (sociaal) vangnet. Dit alles heeft negatieve gevolgen voor onze maatschappij omdat we een groep mensen die actief wil en kan zijn op de arbeidsmarkt de toegang ertoe niet geven. Maar het maakt vooral deze groep van reeds kwetsbare personen extra kwetsbaar. Tussen willen herstellen en de kans krijgen om te herstellen, ligt dus wel degelijk een wereld van verschil.

Samen met een collega uit de UK, Prof. David Best, promoten we daarom sinds een tweetal jaar de idee van “inclusieve herstelsteden”. Dit zijn steden waar stadsbestuur, publieke en private organisaties, werkgevers, hulpverlening en burgers zich samen met personen in herstel, verbinden om herstel te ondersteunen.

Via diverse stappen bouwen we samen deze inclusieve steden verder uit.

Ik licht drie van die stappen kort toe.

Een eerste stap is het op een positieve manier zichtbaar en bespreekbaar maken van herstel. Onderzoek toont namelijk dat stigma vaker voorkomt ten aanzien van dingen die we niet kennen. Daarom is het belangrijk om herstel zichtbaar te maken en erover te vertellen. Het zichtbaar maken van herstel kan bijvoorbeeld via het organiseren van activiteiten in de stad, zoals herstelwandelingen of themadagen met cultuur- en sportactiviteiten. Het programma Radio Gaga is ook een mooi voorbeeld van hoe verhalen over herstel zichtbaar en gedeeld kunnen worden.

Een tweede stap gaat om herstel vieren. We vieren immers heel wat gebeurtenissen in ons leven: babyborrels, diploma-uitreikingen, huwelijken. Deze rituelen creëren solidariteit en versterken de sociale cohesie binnen groepen doordat het mensen samenbrengt. Het vieren van herstel is gunstig voor de persoon in herstel, maar is ook een voorbeeld voor personen die nog zoekend zijn om te tonen dat herstel mogelijk is.

Een derde stap is het samenbrengen van het stadsbestuur, publieke en private organisaties, werkgevers, hulpverlening en personen die drugs gebruiken/herstellen, om toegang te bieden tot huisvesting, werk en samenzijn. Bruggenbouwers die ontmoetingen mogelijk maken, zinvolle dagbestedingen kunnen vinden maar ook de brug maken naar vrijwilligerswerk, sociale tewerkstellingsprojecten en de reguliere arbeidsmarkt. Zo is er het buitenlands voorbeeld van een renovatiebedrijf dat personen in herstel een stage aanbiedt om huizen te leren renoveren. Zo knappen ze verloederde buurten op, leren ze een stiel én hebben ze de kans op een vast contract. Dit is een voorbeeld van sterktegericht werken waar het voordeel voor de maatschappij ook duidelijk zichtbaar is.

Vandaag werken we al met een aantal steden aan het uitbouwen van een inclusief herstelbeleid. Deze steden willen mensen zoals Peter een veilige haven bieden. De stad Gent bijvoorbeeld heeft dit thema opgenomen in haar drugsbeleidsplan (2020-2025) en vertaald in zes concrete actiepunten. Eén van die acties is een informatiedag dit najaar voor alle burgers over het project en hoe we inclusieve steden willen vertalen op stadsniveau.

Beste leden van de Rotary Club Gent,

Ik wil jullie bijzonder danken voor het toekennen van deze vierde ROSA aan dit belangrijke project. Samen met de onderzoekers die werken rond dit thema, ervaar ik deze award als een broodnodige ruggensteun en erkenning voor de passie en energie die we aan de dag leggen om dit thema onderzoeksmatig én beleidsmatig op de agenda te krijgen en te houden.

Ik hoop verder ook dat deze toespraak jullie iets bijgebracht heeft over herstel.

Dat we vanaf vandaag partners zijn om het herstelpad van onze medeburgers bewandelbaar te maken want herstellen doe je niet alleen.

Deze toespraak is gebaseerd op 1) Colman, C. (2021) One does not recover alone- Herstellen doe je niet alleen. In Beeckman, V., Pantall, C. & Van Leemput, L., Birds of a feather, ART Paper Editions en 2) Best, D., & Colman, C. (2019). Let's celebrate recovery : inclusive cities working together to support social cohesion. Addiction Research & Theory , 27(1), 55–64.